

نومرو: ۳-۸۰

۱۲ ایلول ۱۳۲۹

آبونه

اداره خانه

ایستانبول . جفال اوغلنده

دائرة اجتہاد

Idjtihad Constantinople

دور دنجی سنه

حریت فکریه به خادم

مجموعه کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعه

مدیر مرخص : الرهای صفا

نسخه سی ۵۰ باره

ایلولک ۴ نجی کونی آلا فرانغه ساعت اوچ بوجوق
 راده لرنده طولمه باغچه سر اینک ولی عهد دائره سنک انتظار
 سالوننده بولونیوردم . سابق ایستانبول مبعوثی خلایجان
 افندی برادر مزی ده اوراده بولدم . اوده ملاقاته مدعو
 و منتظر ایدی . (پاریس) مالیه قونفرانسک اشتغال تندن
 بعض معلومات ایسته یور و آلیوردم . تضمینات حریه
 مسئله سنک ناصل « صویه دوشدیکنی » آکلاتیوردی .
 (ادرنه) مسئله سنک آلدینی شکل مسعود کانه هم تارله حصوله
 کادیکنی ایضاح ایدیوردی . صالحی وعسا کر مرکز ترخیصی
 متعاقب جدی اصلاحاته کیریشمک و هر کسه عدالت و رفاه
 توزیع ایتمک لزومی حقنده کی مطالعه لریمه شدتله ترویج کارلق
 کوسته ریوردی . منور، خیر خواه، فکر آایله ری کیتمش
 بیر وطن قارداشی قارشیدنده بولوندیغمی کوره رک محظوظ
 اولیوردم . ایکی قفاداش بووادی مصاحبه یه کیرمش ایکن
 تشریفاتی جمال بک افندی ایچهری کیردی « عبدالله
 جودت بک افندی بویورک » دیدی .

واسع بیر قوریدوری ، تشریفاتی جمال بک اوکده
 اولاراق کچدک .

بک کنیش و محتشم اولان قبول سالوننه کیردک . ولی عهد
 سلطنت افندمز حضر تلی صالونک اورته سنده آیاقده
 بولونیورلردی . تشریفاتی جمال بک تقدیم ایتدی . باکمال
 تعظیم سلاملا دم ، بشوش و متبسم بولونان پرنس حضر تلی
 بعض کلمات تلطفیه ایله مقابله ایدیورلردی :

« سزکله غیابی آشنالغ بک اسکی در . اثر لری کیزی »

ولی عهد سلطنت سنیة عثمانیه دولتلو نجابتلو

یوسف عزالدین افندی حضر تلیله ملاقات

ولی عهد سلطنت حضر تلی زيارت ایتمک، مملکت مزک
 احوال اجتماعیه سنه دائر زای ونظر هایونلری اوکریمک
 آرزوسی ، بنده قدیم ایدی . مشارالیه حضر تلیرنک
 برادر لری شهزاده مجید افندی حضر تلیرنک شرف
 ملاقات و معارفه لرله مشرف و حظوظ یاب اولدوقدن
 سوکرا بو آرزوم داها زیاده حرارت کسب ایتشدی .
 پادشاه مستقبلمز یوسف عزالدین افندی حضر تلیرنک
 حق نجیبانه لرنده بیلدیکلرم و ایشیتدیکلرم متخالف ایدی .
 و بیر ملاقات طلب ایتمک ایچین بنی تشجیع ایده جک
 ماهیتده دکلدی . بیر طرفدن مشارالیه حضر تلیرنک
 تشریفاتی باشیسی و محب قدیم و عزیزم جمال بک افندی
 دیگر طرفدن اخوان کزیده و محترمه مدن سابق باش مابینجی
 لطفی بک افندی طلب ملاقات ایچین مقتضی جسارت
 و جاذبه یی بانا بالغاً مابلغ تدارک ایتشلردی . نهایت بوندن
 اون اون بش کون اول ولی عهد حضر تلیرنک تشریفه
 نجیسی جمال بک افندی یه مراجعتله آرزومی بیلدیردم ؛
 ولی عهد حضر تلی تمنای واقعی لطفاً اسعاف بیوردیلر .
 و کاتب خصوصیلری رشدی نجات بک افندی واسطه سیله
 نده کزی طولمه باغچه سرای هایوننده کی دائره خصوصیه
 لرنده ملاقاته دعوت بیوردیلر .

* *

« و (اجتهاد) ی چوقدن طانیر و تعقیب ایدم . سز ، »
 « قلمیله مملکت مزه ال زیاده خدمت ایتمش اولانلردنسکزه ، »
 « سزک کیبی انقطاع سز و حقیقی بیر شیمه دوام ایله »
 « چالیشانلری . مع الاسف بزده آز کوریورم . »
 بیوردیلر .

تعظیمکار و مناسب بیر لسانله تشکر ایتدیکدن سوگره
 « (اجتهاد) ک تعقیب ایتدیکی یولده و (اجتهاد) ک
 طرز فعالیتده شدت و نایموسمک کورنلر وار ..
 افندی مزجه بویه تلقی اولونما یورمی ؟ » دیدم . جواباً :

« خایر ، خایر پک ایی در ، پک ایی در .
 نایموسم دکل ، بیورولدی .

علاوه ایتدم :

« حادثات اجتماعیه دخی ، فکر عاجزانه چه ، حادثات
 طبیعیه کیبی در : بهار کله دن آغاجلر یشیلله مز ، آغاجلر
 یشیلله نجه بهار گلش بولونور . (اجتهاد) اون سنه دن بری
 چیقیور ؛ اوروپاده و مصرده بش آلتی سنه انتشار ایتدی .
 کنديسنده ، بوکونکی تمایلی اظهار ایتک احتیاج و قدرتی
 طویمادی . بوندن اوچ سنه اول شهبه سز ، بیر قلیج زاده
 حق پک (باطل اعتقادلره اعلان حرب) نى دوشونمز
 و یازمازدی . یازسه بیله نشر ایتک بهادر لغی کوسته ره مزدی .
 بو کیبی حادثات عمیق بر احتیاج اجتماعینک افاده سی در ،
 بعض حادثات اجتماعیه یه ، نایموسم دیرز ، چونکه او
 حادثه لک کوکلرینک غذا امدیکی درین زمینلری کورمه یز .
 نه داره چکیان (منصورا نا الحاق کو) ، نه دیری
 دیری یاقیلان (جوردانو برونو Bruno) ، نه ده
 (پاریس) ک کوکسنده (پلاس موبه ر) ده کنديسنی
 یاقاجاق اولان اودون ییغیلرینک اوزه رینه ، قوللری
 باغلی اولارق چیقاریلان (نه تیهن دوله Etienne Dolet)
 نایموسم گلش دکلردر ، اعتقادنده می . استثنالریله
 قواعد و قوانین آلتده تکیون ایدرلر فکرندیم .

دیدم . محاوره دوام ایتدی :

— ظن ایدم که افندی مز شیمدی یه قادار اوچ دفعه
 آوروپای زیارت بیوردیکزه . سوکنجی سیاحت شاهانه کزده
 کچن سنه واقع اولدی . اوروپای صوک زیارت کزدن نه
 دورلو انطباعات ایله عودت بیوردیغکزی یغنی مملکت مز
 حال حاضر یله اوروپانک حال حاضرینی مقایسه دن نه دورلو
 نتیجه لر و مطالعهلر حاصل ایتدیککزی صوراییلیرمی ؟
 — « واللہ افندی می ، امیدباشقا ، آرزو باشقادر ،
 « اوروپا چوق ایله ری کیتمشدر اونلره یتیشه بیلدی
 « امید ایدم ، فقط اونلره یتیشه یی پک آرزو ایدم .

 « کچن کون پیهر لوتی گلشیدی ، آلمش اولدینی ایکی
 « مکتوبدن بحث ایتدی . بیرینی ازمنی لردن دیکرینی
 « روم لردن آلمش . بو مکتوبلرده (پیهر لوتی) یه بو
 « دولت ناصل اولسه منقرض اولاجاق ؛ رجایده رز بونی
 « حمایه ایتمک بیر آن اول مضمحل اولسونده
 « قوممز بو کتله متفسخه دن آیریلسین ؛ حیات قومی
 « واستقلال یسنی بیر آن اول کتساب ایتسین » دنیورمش ،
 « هر ایکی مکتوبده عینی مآله ایمش . بن (پیهر لوتی) ک
 « سوزلرینی دیکله دیکدن سوگره : ظن ایتم ، که بو
 « مکتوبلر بوتون روم و ارمنی وطنداشلمزک فکری
 « اولسون ، اشخاص منفردنه ک اجتهادندن عبارت
 « اولسه کرکدر . بن هر حالده عناصر عثمانیه ک کافه سیله
 « برابر ارمنی لرک و روم لرکده سعادت لرینی تمی ایدم ،
 « دیدم . بنم بو جوابم بدن پیهر لوتی پک متأثر اولدی ،
 « آغلادی . »

— افندی مز ، جوابکزه حقیقه پک عالیجنابانه و شاهانه
 قولکزده ، شودقیقه ده کوزلریمه حرارتلی کوزیاشلرینک
 چیقدیغنی حس ایدیورم .

— اوروپایه عائد انطباعات نجابتناهیله رینه عودت
 ایده بیلیرمی یز ؟

« — نهوت ، صوک دفعه انکلتزده بولوندم ، »

بول بول طوتولديغى حالده سنوى اون بيك ليرالقي بير بودجه ايله بوانجمن ترجمه ، ادامة موجوديت و فعاليت ايدebileجكدردر . اون بيك ايرا اينچنده سنوى بشيوز فورمهلق اثار كزیده نك ترجمه حق و طبع مصارفى ده داخلدر . طبع ايديلن آثار بير طرفدن صاتيلا راق واردات ده تأمين ايدمى جكدردر و بيركون كله جكدردر ، كه « ترجمه انجمن » نك واردات و مصارفى توازن ايدمى رك خزينة دولته قطعياً بار اولمايلاقدر .

— « بن هر حالده ، مملكتتمزك علم و عرفان اهلندن »
 « متشكل بير آقاده ميانك وجوب وجودى شذتله حس »
 « ايدىيورم . بو آقاده ميا بير آنسيفلوه دى يايمالى وبالخاصه »
 « لسانمى تسويق وضبط ايتمى ليدر . اوروپانك بى »
 « لايقيه طانياماسى لسانمى ليدر . »

— آقدى مز ، « اوروپانك بى طانياماسى لسانمى -
 دن در » بيوردى كى . بوندن جسارت آلا راق بير نازك مسئله يه كيرمى جكم . بوكونى حرفلر مزله نه لسانمى كى
 تسويق نده معارفك تعميمى ممكن اولمايلاجى اعتقادنده يم .
 بنده كى ۴۳ نجى سال حياتى اكمل ايتمى بولونيورم .
 هر حالده بو ۴۳ سنه نك اوتوز سنه سنى اوقوماقله ،
 اوكرنمى كله ولاينقطع بواشتغال لرله كچيرىيورم ؛ مملكتك
 هيچ اولمازسه اوقور يازارلرندن معدوم . اويله ايكن
 دوغرو اوقويامادى كملر واردر . اك بويوك موقع
 اشغال ايتمى اركان عاليه عسكريه دن بيرى بيليرم ،
 بير خايلى آنارى ده واردر ؛ كنديسى مملكتتمزك
 علماسندن عد اولونور . بش آلتى آى مقدم مقاملرند
 وحضورلرند بولونيوردم . موشكافانه كه سنى (مه و يش
 كافانه) ديه تلفظ ايتدى كنى ده بالذات ايشيتدم . بوكيمه
 ونه يه عائد بير قصوردر . شبهه سز حرفلر مزه عائددر .
 بنده كى زجه آرنالوودلر لاتين حرفلرني قبول ايتدى كلى
 وقت بوفكر عاجزانه مى (تصوير افكار) ده كال وضوح
 و جراتله و حكومت سنه نك بوجريانه مانع اولماماسى لازم
 ومفيد اولديغى چاليشديغى عرض وايضاح ايتمى دم .

« بالخاصه دقت ايتدم ، كه انكليز لى تشكيلا تلى ريك »
 « آفريده سى دكل آفرينده سى درلر وانكليز تشكيلا تى »
 « هيچ بير زمان ، انكليز اولمايان بير قومى انكليز يايماز . »
 « معلوم كى در ، كه « پارلمان تارىزم » اصولك خالقى »
 « انكليز لدر . فرانسى لى بو « سيستم » كى داها ايله ريسى »
 « اولان « جمهوريت » شكل حكومتى اتخاذا ايتمى لدر . »
 « حريت و حكومتده ينه انكليز لى كى دوننده درلر و دالما »
 « دوننده قالا جاقدرلر ، آلمانلر انكليز لى ياقلا شيورلر . »
 « چونكه عرقلى بى كى دى كرلر ينه قى رى بدر . »

— آقدى مز ، بحث بويوردى كى مسئله (دو قوتور
 كوستا و لوبون) كى « بنه عقلية » Constitution mentale
 تعبير ايتدى كى مسئله در . بو مسئله يى (كوستا و لوبون)
 (روح الاقوام) عنوانيله تور كجه يه ترجمه ايتمى اولديغى
 و بوندن بير قاچ كون اول . بير ايكنى جى طبعى نشر ايتدى ردى كى
 كتابنده دور و دراز مطالعه و بيان ايتمى در . قبول
 بيورولورسه تقديم ايدمى .

— « يك ممنون اولورم ، لطف ايدك . »
 — ايكنى اوچ سنه اول كمال شكرانه ايشيتمى دم ، كه
 بعض آثار مخلصه يى ترجمه ايتدى رى كى ايشته يورسكىز .
 بو آرزوى دولتكىز البته باقى در ؟
 — « نوت ، نوت ، بير آنسيفلوه دى (محيط »
 « المعارف) وجوده كتير يله سنى يك آرزو ايدىيورم . »
 « حتى امرا لاه آقدى يى (محيط المعارف) ي يازمايه بن »
 « تشويق ايتمى دم . »

— بزم كى اوروپاى عقلى عالنه معظمه سى اينچنه
 كى دن مللر اولاه انسانيت متفكره نك آثار مخلصه سنى ترجمه
 ايتدى رى كى ايشه باشلا يورلر . ظن ايدىيورم ، كه بزمده ايلك
 ايشمى بير انجمن ترجمه تشكىل ايدمى رك هان آثار مخلصه يى
 لسانمى ترجمه ايتدى رى كى اولمالى در . بنده كى ، بوانجمن
 ترجمه نك لايحه مى بير پروغرامنى حكومت مزه تقديم
 ايتدم . معارف نظارتجه تصويب اولوندى . صدر اعظم
 پاشا حضر تلى ده بولوزوم و تشبى يك زياده تقدير ايتمى لى .

(ژاپون) لر لاتین حرفلارینی قبول ایتدیکدن سوڭره معارف لری سرعتله تعمیم ایتمه باشلادی. (ایران) کده لاتین حرفلارینی قبول ایتک اوزره اولدیغی ایشیتدم .
افندی مز بو فکریمه غالباً اشتراک بویورمیورسکنز ؟
— [بیر آرز ملاحظه دن سوڭرا] هرشیدن اول بیر «
آقاده میا تشکیلی لزومی سویله مشدم . بومسئله یی ده «
حل ایتک اونک دائره صلاحیتده در . »

.....
— خاندان سلطنته منسوب اطفال و شبانک تربیه و تحصیلرینه مخصوص و اوچ درجه تحصیل شامل بیر مکتب وجوده کتیریله سی لازم در ، فکرندیم . اجتہاد ارقادا شلرم دن جلال نوری بک بو خصوصده (اجتہاد) ه بیرچوق مقاله لر یازمشدی . منظور نجابتپناهکنز اولمش اولسه کرک در . (ویانه) ده کی (تہرہ زیانوم) نامندہ و پرنس لریک وزادکان اولادلرینک تربیه اولوندیغی مکتب معلوم شاهانه کزدر ، خدیو مصر حضر تلی اوراده طلبه دن ایکن صدالی خدیویته چیقمشدی . بومکتب دن داها خصوصی بیر مکتب ، ظن ایدیورم که بوراده یک لازم در .
— «نہوت فکر گزہ اشتراک ایدیورم ؛ شو قادار وار که»
«بومکتب ، خاندان سلطنت اولادلرینہ حصر اولونمامالی در .»
«خارجدن ده طلبہ آلمالی در . تربیه و تحصیل ائسانندہ»
«پرنس لریک ، خاندان سلطنته منسوبیتلری نظر اعتبارہ»
«آلینامالی در . فائده ، خلق ایله تماسده بولونماقده در .»
«پرنس مملکت ایچین در ، مملکت پرنس ایچین دکلدرد .»
«شہزادہ لر مملکت ایچین ، مملکتہ خدمت ، اہالی یہ»
«خدمت ایتک ایچین یتیشمہ لی ، مملکت پرنس لره»
«چیف تلیک اولماق ایچین حاضر لانمامالی در . اوروپادہ»
«پرنس لر ایچین وقتیلہ مکتب لرواردی شیمدی یوقدر .»
— «نہوت اقدام ، اصابت بویوردیکز . فقط آوروپا شیمدی بو مکتب لردن مستغنی در .
— «هر حالده بویله بیر مکتب تأسیس اولونورسہ»

«خاندان سلطنته منسوب اولمایان صنف لریک اولادلرندن ده»
«قبول اولونماسی فکرندہ تاتیم .»
— شہزادہ لر بام باشقایر حیات ایچین حاضر لانماقلر .
مثلا بیر کون حکمدار اولمایہ نامزد اولان بیر کنجک آلماسی مقتضی اولان عرفان و تربیه ، آحاددن بیر ذاتک چوجوغی ایچین هیچ بیر زمان استفادہ واستعمال ایدہ میہ جکی بی لزوم بیر علم و تربیه منزله سندہ قابل ؛ شواعتقادده می ، که شہزادہ لر دیگر صنف خلقلک ایدینہی لازم اولان معلوماتی ده کتساب ایتہ لیدر لر . فقط استعمال واستفادہ ایدیلہ سی آنجاق شاہزادہ یہ دوغمایہ مولوف اولان تعلیم و تربیه اولاد ناس ایچین فائده سز بیر بولدن باشقا بیر شی اولماز .
— «خیر ، خیر بزم دینزده» «دموقراسیا» یعنی «حاکمیت انام اساسی اوزرینہ مؤسس در . بزده بو اساس دن»
«آیرلما مالی یز . مثلاً آوستریا حکومتک «آریستوقراسیا» یہ»
«یعنی تفضل اشراف وزادکان اصولنہ کوستردیکی فضلہ»
«اعتنای تصویب ایتیم . خاندان سلطنتک بلند بیر موقع»
«مخصوصی بہمہ حال اولمالیدر . فقط خلق ایله تماس»
«وانسیتی دائماً اولمالی بو تماس وانسیت دائماً آرتمالی در ،
— بندہ کزاکثریتک اقلیتی دکل ، اقلیتک اکثریتی ادا»
ایتمہ سی «پرنسیپ» نی شدتله و قطعاً قبول ایتمش اولدیغیندن
«دموقراسیا» نک منفعتی ده آریستوقراسیانک تفضلندہ وادارده تقدمنده کورورم . انکلتہ یی انکلتہ ایدن عوام قمارہ سی دکل لوردلر قمارہ سی در . عوام قمارہ سندہ بیر قاج لورددہ وارددر . بونلر بیر سائق طبیعی وسلامت بحشا ایله اورایہ کیتمشلردر . ایکی قمارہ آرمہ سندہ وایکی صنف آرمہ سندہ آہنک وموازنہ یی ادامہ واحیا ایتک لزوم وسائق ، غید شعوری وغیر مفکور بیر یولده اونلرک روحندہ حکمران در . (لوندردہ) ده عوامک عزت نفسی تطیب ، خواصک فکر وقراری اجرا اولونور . (ئمیل بوتمی Emile boutimy)
نک (انکلیز قومی) عنوانی کتابندہ انکلیز شوکتک (آریستوقراسیا) اوزہ رینہ ناصل مؤسس اولدوغنی بک

تشکر آمیز، بومتواضع، متوقع، عزم پرور سیای بلندی
تنویر ایتدی .

استقبال پادشاهی ده اولان مستقبل پادشاهمز، نظر
خیالده بوسیای منور ومتواضع ایله یاشایاجاقدرد .

۶ ایلول ۱۳۲۹

درقنور عبداله جودت

مسئول کیمدرد ؟

شبهه سزهر وظیفه نك ضمنتده برمسئولیت صاقلیدرد .
وظیفه لر قانونلر، نظاملر، تعلیماتنامه لرله صورت معقوله ده
تعین و توزیع ایدلمش اولور واصحاب وظائف آن بآن
دوچارمسئولیت اولاجق صورتده قوتوروله تابع بولنورسه
بو شرائط دائره سندده یاشایان بر جمعیت صدمات دهره
کوکس کره نك ایله ری کیدر، پایداری اولور . نه چاره که بر
کیمسه بی مسئول ایتک سویلندیکی قدر قولای دکلدرد .
چونکه مسئولیتلری، اولچمک ایچون الله بر مقیاس صحیح
یوقدرد . آچینی ظهور ایدن بر صندوق امینی پک قولای
مسئول اولور . فقط خصوصیه بزده وظیفه سنی حسن
ایفا ایتمین حتی سوء استعمال ایدن بر قائم مقام مسئول
اولمق سزین پک چوق زمانلر مقامنده طور ایلییر . چونکه
اونی مسئول ایده جک وثیقه اها لیک مضبطه اشتکائی سی
ایسه بویه مضبطه لک اک مستقیم، اک ناموسلی مأمورلر
علیهنده تنظیم ایدلیدیکی ده کورولمشدر . دورسابقده انواع
شناعت اسنادیله ایشدن ال چکدیرلمش مأمورلر، قائم مقاملر،
واردی که یا بحق یا خود یولی بولهرق شورای دولته
استحصال برائت ایدرلردی . فقط اومضبطه لر کبی
اوبرائتلرده حقیقتی بر پرده شک وظلام آلتنده صاقلاردی .
صوکره بر چوق معنوی مسئولیتلر واردرکه قانونک
ساحه شمول تأدیندن دائما اوزاق بولنه بیلییر . بیله نك
ویا بیلمیه نك چوق قلیخی تربیه سز، حایلار، جاهل
ایدوب بیراقان ابونک یوکلندکری مسئولیت آزیمدر ؟

واضح کوسترمشدرد . منظور هایونلری اولمش اولسه
کرکدر .

— « نهوت، اما عوام قماره سی نك موجودیتی قرالک »
« برهستیث » ینه هیچ مانع دکلدرد . ده موقر ایسانک
« یوکسلمه سی ، آریستوقر ایسانک آلچلماسنی موجب »
« اولماز که : »

— نهوت افندی مز، بواجتهاده اصابت شاهانه لری
مسلمدر .

* *

ولی عهد سلطنت حضر تلیله ، بیر ساعت دن زیاده
سورن ملاقات و محاوره مز هپ بو وادیلرده وبوصیمیت
ایله دوام ایتدی . مشارالیه حضر تلی نك حضوری وجدانه
فرح و حریت ویرن بیر حضوردر . علی العموم منتشر اولان
زعمک خلافت اولاراق ذات نجابتناهی متواضع درلر . تکبر
ونخوت دن مبرادرلر . بیر قاچ دفعه حضور دولترندن
چکیلیمک ایچین مساعده ایسته دیکم حالده کمال تواضع ایله
وفوق العاده بیر اثر تلطیف اولاراق « استفاده ایدیورم،
داها اوطوریکنز ، استفکار ایده جککنز شیر وارسه
صوریکنز » بیوردیلر .

ولی عهد حضر تلی تجدد پروردرد ، اصلاحات
طرفداریدر، حاکمیت ملیه نك مروجی در . اطوار و گفتاری
هپ تواضعکار واحترام فرمادر . آیریلیرکن تکرار تکرار
« معارفه مزک دوامنی، ملاقاتمزک تکررینی ایسته رم » دییه نك
الهی صیقماق وصالونک مدخله قدار تشییع ایتک کبی
تواضع، فضیلتکارلق و فضیلت پرورلک کوستردییر .
تعظیم واحترام حسیله کوکم طولو اولدینی حالده
مشارالیه صوک دفعه توجه ایتدم : « مستقبل
پادشاهمزک حضورینه کیردم؛ استقبال پادشاهینک
حضورندن چیقیورم » دیدم . مشارالیه جواب مقابل
اولاراق باشلرینی بیر آزا که دوغری اکدییر و بیر ایتسام